№ 11 Յունվարի 24 Երեքշաբթի **1884** Յունվարի 24 Երեքշաբթի № 11

ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

„ՄՇԱԿ"

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

(ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ՆԵՐԿԱՅ **1884** ԹՒԻՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆՈՅՆ ԴԻՐՔՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄԱՅՈՎ:

ՊՐՕԳՐԱՄԱ

I. ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ: III. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: VII. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆելիետօն, վէպեր, ինքնուրոյն և թարգմանական յօդուածներ գիտութեան ամեն ճիւղերից, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ: Տարեկան 10 րուբլ, վեց ամսվայ 6 րուբլ, իւրաքանչիւր ամսվայ 1 րուբլ:
ՀԱՏՈՎ համարները 5 կոպէկ:
ՀԱՍՑԷՆ. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ВЪ ЭЧМІАДЗИНѢ

съ разрѣшенія правительства, съ 12-го сего января, открыта сельская аптека А. АКОПЯНЦА.

ԷՋՄԻԱԾՆՈՒՄ

կառավարութեան թոյլտուութեամբ բացված է դեղատուն (аптека) այս յունվար ամսից: Յ. Յակոբեանց:

2—3

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

«Հիւսիսային» հեռագրական գործակալութիւնը և պ. Կատկով:—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր: — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:— ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Գիւղական ուսուցիչ:

„ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ Պ. ԿԱՏԿՈՎ

—

Այս օրերս „Московскія Вѣдомости" լրագիրը տպել էր այն առաջնորդող յօդուածը, որի բովանդակութիւնը մեզ հաղորդել է հեռագիրը և որը ընդհանուր ռուսաց մամուլի դատողութիւնների առարկայ դարձաւ: Յօդուածի բովանդակութեան հետ ընթերցողը ծանօթ է այն հեռագրից, որ տպվեցաւ „Մշակի" № 6 մէջ:

„Պէտք է, որ և է վճիռ կայացնել, ասում էր Կատկով իր առաջնորդող յօդուածում, արդեօք Ռուսաստանը պէտք է միայ դաքձեալ Ռուսաստան իր եկեղեցիով, իր պետական իրաւունքով, որի մէջն է նրա էութիւնը, թէ մեզ յայտնի Ռուսաստանի տեղ պէտք է առաջ գայ մի նորը, մեզ անյայտը:"

Այնուհետև Կատկով սկսում է քննադատել Ռուսաստանի այժմեան պետական կազմակերպութիւնը, յարձակվել ռուսաց ժամանակակից բոլոր պետական հիմնարկութիւնների վրա, մանաւանդ իր մաղձը թափելով երդուեալների դատարանի վրա:

Պ. Կատկով վաղուց է արդէն, որ յարձակվում է երդուեալների դատարանի դէմ և շատ կուզենար, որ այդ հիմնարկութիւնը ոչնչանար Ռուսաստանում, ինչպէս որ կուզենար որ և ծորութիւնն էլ կրկին մացվէր Ռուսաստանում, որ ոչնչանային քաղաքային ինքնավարութիւնը, զէմստվօն և այլն: Բայց նա շատ լաւ գիտէ, որքան ռուսաց հասարակական կարծիքը յարգում է երդուեալների դատարանը: Ոչ թէ միայն հասարակական կարծիքի արտայայտութիւն կազմող մայրաքաղաքի լրագիրները պաշտպան հանդիսացան երդուեալների դատարանի, բայց և մեր համեստ գաւառական մամուլն էլ փորձ փորձեց նոյնն անելու: Այս օրերս Սմեխանովի խմբագրութեամբ Թիֆլիսում հրատարակվող ռուսաց „Нов. Обоз." թերթն էլ մի առաջնորդող յօդուածով շատ լուրջ կերպով պատասխանել է պ. Կատկովին, գլխաւորապէս շեշտելով նրա յօդուածի այն կէտերի վրա, որտեղ նա յարձակվում է երդուեալների դատարանի դէմ:

Բայց ինչ զարմանալի բաղդի բերմունք: „Հիւսիսային" գործակալութեան դեկավարութիւնը Կատկովի ձեռքումն է, Կատկովը ամեն ջանք է թափում իրան համար ատելի դատարանները ոչնչացնելու,—և ուղիղ այդ ժամանակ աւստրիական կառավարութիւնը Կատկովին օգնութեան է գալիս: „Հիւսիսային" հեռագրական ընկերութիւնը, որ նոյն Կատկովին կապալով է տուած, հաղորդում է, որ աւստրիական կառավարութիւնը դադարեցրել է Վիէննայի նահանգում երդուեալների դատարանների գործողութիւնը, որովհետև վերջին ժամանակ Աւստրիայում, մանաւանդ մայրաքաղաքում, յաճախ են սկսել կրկնվել քաղաքական սպանութիւններ:

Նախ և առաջ եթէ յեղափոխականների մի խումբ մի երկու պոլիցիականներին է սպանել, ինչո՞վ են մեղաւոր դատարանները. այդ պատճառով մենք հրաժարվում ենք հաւատալ այդ լուրին. երկրորդ՝ այդ ամբողջ լուրը անհաւանական է երևում, որովհետև, որքան մեզ յայտնի է, աւստրիական կառավարութիւնը, սահմանադրական օրէնքով, իրաւունք չունի մտցնել ոչ պաշարողական դրութիւն, ոչ արտակարգ, բացառական օրէնքներ, առանց աւստրիական ազգային ժողովի (րայխսրատի) համաձայնութեան: Մինչև անգամ Պրուսիայում, որտեղ սահմանադրութիւնը այնքան ազատ չէ, որքան Աւստրիայում, կառավարութիւնը մի բացառական օրէնք յայտարարելու համար, դեռ պարլամենտի (րայխստագի) համաձայնութիւնն է խնդրում: Երբ հարկաւոր է մի տարով երկարացնել սօցիալիստների դէմ օրէնքը, կամ յայտնել գերմանական մի քաղաքում պաշարողական դրութիւն, կառավարութիւնը թոյլտուութիւն է խնդրում պարլամենտից այդ օրէնքը յայտնելու համար:

Ինչպէ՞ս կարող էր, ուրեմն, աւստրիական կառավարութիւնը ոչնչացնել մի ամբողջ հիմնարկութիւն, որպէս է երդուեալների դատարանը, առանց ազգի ներկայացուցիչների ժողովի համաձայնութեան: Մենք այդ բանին հրաժարվում ենք հաւատալ: Շուտով, ի հարկէ, Վիէննայի գերմանական լրագիրներից կը յայտնվի որքան

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ

—

«Жаль, что незнакомъ
Ты съ нашимъ пѣтухомъ!»
Крыловъ.

—

I.

Շուշու գաւառի Փ. գիւղը ունէր մօտ 500 բնակիչ և սփռված էր մի բաւական բարձր սարի ստորոտում: Այդ գիւղը հին էր և, իր յարմար դիրքի շնորհիւ, ծաղկում էր վաճառականութեամբ: Բնութիւնը իր հարստութիւններից առատութեամբ բաժին էր տուել և Փ. գիւղին. կանաչ այգիները իրանց բարձր պտղատու ծառերով, փոքր ինչ հեռու՝ խիտ և մութ անտառը, ուրախ ուրախ կարկաջող վտակը և հազար տեսակ թռչունների ծլվլոցը ապացուցանում էին այդ: Միյարկանի, երկյարկանի քարաշէն տները, և շքեղ ու ճարտար շինած եկեղեցին, իր ցերեկվայ արեգակից և գիշերվայ լուսնից փայլող խաչովը տալիս էին գիւղին աւելի լուրջ տեսք. եթէ միայն ընտանի կենդանիների այդպիսի բազմութեամբ փողոցներով անցուդարձ անելը չը լինէր, լինէր ստոլկանական մի փոքրիկ խումբ և եթէ գիւղացիների գոնէ մի նշանաւոր մասը փոխանակ արխալուղի, փափախի, տրեխների կամ կօշիկների հագնէր սերտուկ, ցիլինդր և կօշիկներ, Փ. գիւղը, համաձայնվեցէք, որ կընկնէր քաղաքների շարքը: Բայց և այնպէս նրան աւելի կարելի էր, եթէ ոչ քաղաք, գոնէ գիւղաքաղաք անուանել: Չը նայելով, որ Փ. գիւղը ունէր մի հոյակապ եկեղեցի և զանազան գեղեցիկ շինութիւններ, այնու ամենայնիւ ահա երկու տարին լրանում է, որ նա չունի ուսումնարան, ուր կանոնաւորապէս երեխայքը կարողանային ուսում ստանալու: Դրա պատճառը այն էր, որ քաղաքից հրաւիրված վարժապետը $1^1/_2$ տարի էր, որ մեռել էր և ժողովուրդը, ծուլութիւն անելով նորը բերել տալու, բաւականանում էր տեղային Եփրեմ քահանային կամ տիրացու Յովհաննէսին յանձնելով երեխայոց կրթութեան իրաւունքը: Եփրեմ քահանան գլխաւոր վարժապետն էր, իսկ Յովհաննէսը, չունենալով նրա չափ գիտութեան պաշար, միայն երբեմն օգնում էր տէր հօրը: Տէր Եփրեմը այն սարսափելի քահանաներից չէր, որոնք անխղճութեամբ ծեծում են երեխաներին: Նա հիւանդոտ և մեղմ բընաւորութեան տէր մի անձն էր: Նրա սովորեցնելու սիստեման շատ հասարակ էր. կանչում էր աշակերտին իր մօտ դասը պատասխանելու: Վերջինը խոհեմութեամբ և հեզութեամբ գնում էր և չոքում տէր հօր մօտ և, «խաչ, օգնէա ինձ» ասելով, սկսում էր դասը: Եթէ նա վատ էր պատասխանում, տէր հայրը կամ հանդարտ ականջից քաշում էր, կամ, երբ սաստիկ բարկանում էր, թքում էր ուղիղ նրա ճակատին, հրամայելով, որ խոկոյն հեռանայ, իսկ եթէ աշակերտին յաջողվում էր լաւ պատասխանել, հայր Եփրեմը, 'ի նշան ներողամտութեան երբեմն մեկնում էր նըրան իր բոբիկ ոտները և հրամայում էր քորել նրանց տակը. նրան խիստ դուր էր գալի, երբ նրա կոպիտ ոտները քորում էին իրանց եղունգներով փոքրիկ երեխաները, որոնք արժանանալով տէր հօր կողմից այդպիսի նախանձելի ուշադրութեան, ուրախանում և թռչկոտում էին: Միմեանց պատահելիս, նրանցից ամեն մէկը մինչև անգամ պարծենում էր, որ ինքը աւելի շատ է քորել տէրտէրի ոտները, քան թէ միւսները:

Դժբաղդաբար տէր Եփրեմը ևս շուտով կնքեց իր երկրաւոր կեանքը և այն ժամանակ ժողովուրդը ստիպված էր նոր քահանայ և ուսուցիչ հրաւիրել:

Նորեկ քահանան շատ ջահիլ էր և բաւականին զարգացած. նա ամեն կիրակի եկեղեցում քարոզում էր և յայտնում էր հասարակութեանը լաւ խրատներ, տարածում էր լաւ մտքեր...

Երիտասարդ-ուսուցիչ Մթաչեանը ևս սխալ անպատճառ լաւ լինէր. նա աւարտել էր իր ուսումը մի միջնակարգ դպրոցում և, թողնելով քաղաքում նրան առաջարկած 450 րուբլ ռոճիկը, ընտրվել էր Փ. գիւղում ուսուցիչ 400 րուբլով տարեկան: Մթաչեանը շատ քիչ էր ծանօթ գիւղացոց և առհասարակ ժողովրդի սորլին դասակարգի հետ և այդ պատճառով նրա հետ վարվելու եղանակներին տեղեակ չէր: Ժողովրդին դէպի լոյս և ճըշմարտութիւն տանող այդ երկու անձինքները, գիւղը հասած օրը, հրաւիրվեցան ընչաւէտ վաճառական Պօղոսի տունը ճաշի: Տէրը հայր մերժեց նրա հրաւէրը, ցաւելով, որ զանազան հանգամանքների պատճառով չէ կարող գալ, իսկ Մթաչեանը շնորհակալութեամբ համաձայնեցաւ այցելել Պօղոսին, գլխաւորապէս տեղացիների հետ ծանօթանալու նպատակով:

II.

Օրը կիրակի էր: Հանդարտ, մեղմ և փոքր ինչ տաք եղանակը բոլորովին համապատասխանում էր տօն օրին: Մթաչեանը, պապիրոսը վառելով և բարակ ձեռնափայտը վեր առնելով, ուղղեց քայլերը դէպի Պօղոս վաճառականի բնակարանը: Նրան ուղեկցում էր երեխաների մի ահագին խումբ, որը անդադար բղաւում էր. «ահա նոր վարժապետը»...: Վերջապէս նա հասաւ Պօղոսի տունը, դէն գցեց պապիրոսը, թքեց գետնի վրա և, սերտուկի եանի գրպանից հանելով թաշկինակը, սրբեց նրանով քիթ ու բերանը, մտաւ բնակարանը, որը ներկայացնում էր ասիական ճաշակով շինած մի սենեակ, ուր մօտ 20—25 հոգի ծալապատիկ նստոտած էին պատի տակ: Ուսուցչի մտնելուց պատանիները խոկոյն ոտքի կանգնեցին և, ձեռ-

ճիշտ է կատկօվի ձեռքում եղած գործակալութեան հաղորդած այդ լուրը: Որքան մենք հետևել ենք գերմանական և ռուսաց լրագիրներին, ոչ մի տեղ չը կար որ Վիէննայի պարլամենտին ներկայացրած լինէր օրէնագիծ, թէկուզ ժամանակաւորապէս, դադարեցնելու երդուեալ դատարանների գործողութիւնը: Վերջապէս, երևում է դա սխալ է, դա շուտով կը յայտնուի:

Բայց եթէ դա սխալ չէ, այլ պ. կատկօվի կողմից դիտմամբ հաղորդուած մի լուր է, որպէս զի ճնշում գործէ ռուս թէ կառավարչական շրջանների, թէ հասարակական կարծիքի վրա,—ասելով թէ՝ ահա տեսէք ինչպէս Եւրօպայումն էլ ոչնչացնում են դատարանները, ուրեմն մենք էլ կարող ենք նոյնն անել,—այն ժամանակ դա յանդգնութեան վերին աստիճանը կը լինի պ. կատկօվի և ընկերութեան կողմից:

Ինչ և իցէ, մենք կը սպասենք, որ այդ լուրը կամ ստուգուի կամ հերքուի: Բայց այնու ամենայնիւ մենք հրաժարւում ենք այդ լուրին հաւատալուց:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, յունվարի 20-ին

Երբեմն երբեմն լրագիրների մէջ՝ մեր աչքին ընկնելով թէ այս ինչ քաղաքում կամ գիւղում ընկած է ծաղիկ հիւանդութիւնը և ծաղկահատ չունենալու և կամ ծաղկահատների թուլութեան պատճառով օրական խոշորաթիւ զոհեր է տանում, սկսում ենք իսկոյն ձեռքերս գրիչ առնել և մեծ մեծ ու ծանր քարեր ձգել տեղական կարող անձանց անտարբերութեան վրա և հրաւիրել կառավարութեան ուշադրութիւնը: Մինչդեռ Հաւլաբարի՝ քաղաքիս մեծամասը կազմող թաղը, գտնվելով աչքներիս առաջ՝ այդտեղ դեկտեմբերից ցարդ ծաղիկ հիւանդութիւնը այնպիսի սարսափելի կերպով վարակում է երեխաներին՝ որ տեսնողը սոսկում է նրանց զարհուրելի դէմքից: Ամսիս մէկից մինչև օրս՝ եօթն երեխայ միմիայն իմ ծխից է զոհ գնացել. և դեռ 28 երեխայ էլ հաղորդել եմ. այնպէս խիստ է վարակում, որ հազիւ 10-ից մէկն է ազատվում այդ անգութ ցաւի ձեռքից. մէկ խօսքով ներկայիս երևան եկող այս սոսկալի ցաւի նման խստագոյնը՝ գրեթէ իմ առաջի անգամն է տեսածս: Հաւլաբարում, ո՛ր տուն մըտնես՝ կը տեսնես, որ մայրը թաշկինակը ձեռքում, արտասուքը սրբելով նստած է ցաւից տանջվող երեխայի մօտ, մերթ գգվում է զաւակը և մերթ նրա մօտալուտ կորուստը գուշակելով ուշագնաց է լինում, և ուշքի գալով սկսում է ախ քաշելով ողբալ իր անփոխարինելի զաւակի անխնայ կորուստը: Քիչ տներ կը գտնվեն ազատ այդ ցաւից, բայց և քանի գնում է՝ այնքան սկսում է իր խստութիւնը աւելի և աւելի սաստկացնել և իր ժահաթոյն մաղձը ժայթքել դեռածաղիկ պատանիների վրա: Եւ, ո՛ր տանը հարցնում եմ, պատուաստած էք այս երեխաների ծաղիկը՝ գրեթէ ամեն տանից բացասական պատասխան եմ ստանում: Ցիշում եմ, բայց միտս չէ թէ ստոյգ ո՛ր տարին էր, որ տեղւոյս քաղաքական իշխանութիւնը խիստ ուշադրութիւն դարձրեց երեխաներին ծաղիկ պատուաստելու վրա, և յատուկ ծաղկահատները տնից տուն շրջում էին պատուաստելու համար՝ մինչև անգամ և հոգևոր իշխանութիւնը հրամանագրեց քահանաներին, որ քարոզի միջոցով յորդորենք ժողովրդոյ, որ երեխաներին ծաղիկ պատուաստել տան. իսկ ներկայումս այդ ծաղիկ՝ վարակիչ ախտը, որ մեծամեծ զոհեր է տանում, քանի գնում է՝ այնքան սկսում է սաստկանալ, բայց ոչ ոք ուշադրութիւն չէ դարձնում սրա վրա: Մենք սովոր ենք այն ժամանակ ուշադրութիւն դարձնել՝ երբ վնասը հասած կը լինի ծայրայեղութեան: Այնուամենայնիւ, ես ինքս ականատես լինելով ծաղկի անգութ ցաւի տարածման. որ տանում է անզօր ու անմեղ դառնուկների այդքան մեծ բազմութիւն, ուստի հարկադրված՝ եմ իսկ քահանայական պաշտօնիցս «Մըշակ»՝ լրագրով հրապարակ հանել: Որոնց հարկն է թո՛ղ շտապով դարձնեն ուշադրութիւն այս ահարկու ցաւի առաջը առնելու և յատուկ պարտաւորացնեն ծաղկահատներին տնից տուն շըրջելով պատուաստել երեխաների ծաղիկները, որով կազատվի գոնէ երեխաների այն մասը՝ որ դեռ չէ ենթարկված այդ անգութ ցաւի ճիրաններին զոհ լինելու:

Գրիգոր քահ. Մանդակունի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ ստացանք հետևեալ հեռագիրը յունվարի 22-ից: «Այսօր ձայների մեծամասնութեամբ քաղաքացիք և գիւղացիք ընտրել են Գրիգոր Արծրունուն իրանց ներկայացուցիչ կաթողիկոսական ընտրութեան համար պատգամաւոր ընտրելու ժամանակ:»

—

«Արձագանք» շաբաթաթերթի մէջ կարդում ենք հետևեալը. «Ցաւալում ենք յայտնել Թիֆլիսի հայ հասարակութեանը, որ առաջիկայ կիւրակէին Թիֆլիսի բոլոր հայոց եկեղեցիներում պատգամաւորների ընտրութիւն է նշանակված: Վիճակաւոր առաջնորդի կարգադրութեամբ այսօր (կիրակի, յունվարի 22-ին) բոլոր եկեղեցիներում ծանուցումն եղաւ այդ մասին: Ինչպէս յայտնի է մեր ընթերցողներին՝ պատգամաւորների ընտրութիւնը աւելի ուշ պիտի կայանար, բայց Սրբազան Առաջնորդը կարևոր է համարել յառաջ ձգել, երևի, յարգելի պատճառներից ստիպված: Եկեղեցիներից ընտրված պատգամաւորները գաւառներից եկող պատգամաւորների հետ իր ժամանակին կընտրեն մի ներկայացուցիչ, որ Թեմակալ Առաջնորդի հետ ներկայ կը լինի մայիսին կաթուղիկոսի ընտրութեանը: Խնդիրը, հարկ չը կայ յիշելու, շատ կարևոր է և ծանրակշիռ: Մենք յոյս ունենք, որ ամենայն հայ լըջմտութեամբ կը նայէ սրան և կիւրակի օրը մեր եկեղեցիները լիքը կը լինին ժողովրդով: Մենք յոյս ունենք, որ Թիֆլիսի հայը կը կարողանայ ըմբռնել այս անգամ գոնէ, որ միւս բոլոր թեմերի վերաբերութեամբ ինքը պէտք է բարի օրինակ հանդիսանայ իր խոհեմ, հեռատես և յաջողակ ընտրութիւններով և պատգամաւորներ կը ջոկէ այնպիսի անձինք, որոնք ընդունակ կը լինին հասկանալ իրանց պաշտօնի վեհութիւնն ու սրբութիւնը»:

—

Նոյն շաբաթաթերթի մէջ կարդում ենք. «Հայկական թատրօնը, որի զարդը կազմում են այժմ զանազան Սաֆրազեաններ և Ալմաներ, այնքան ստոր է ընկել, այնքան կոտրվել է, որ պէտք է մի որոշ խմբի մեծ հաւատն ունենալ դէպի գործի վսեմութիւնը, լորին համոզմունք որ բեմը վերածնութեան ուժեղ գործիչներից մէկն է, որպէս զի յուսահատութիւն չը տիրապետէ: Արդ մեր յառաջադէմ գործողների այդ խումբը ձեռնարկում է մօտակայ ապագայում նորից դէպի կեանք կոչել ծաղկափթիթ հասակում մեռած ազգային թատրօնը և դորա վերակենդանութիւնը ապահովացնելու նպատակով փետրվարի 18-ին մի մեծ երաժշտական երեկոյ է կազմվում, որին հետևելու է մի պարահանդէս, որի չքեղութեան համար, ինչպէս լսում ենք, ոչինչ միջոցներ խնայելու չեն: Թէ նուագահանդէսը այժմէն իսկ ապահովուած պէտք է համարել, դրա գրաւական կարող է համարվել տիկին Հ ե ղ ի ն է Տ է ր ե ա ն ց ի անունը, որ իրան յատուկ պատրաստականութեամբ օգնել ամեն մի ազգօգուտ ձեռնարկութեան, սիրով յանձն է առել երաժշտական մասի կազմակերպութիւնը: Շնորհալի տիկինը, որի տաղանդը այնքան գրաւիչ է, այնքան սիրելի է ամենքի համար, ինքը անձամբ մասնակցելու է նուագահանդիսին»:

—

Ցունվարի 21-ին ժամանեց Թիֆլիս Վանի դերհիւպատոս պ. Կամսարականը:

—

«Դրօէբա» լրագրի խօսքերով, Օդէսայի դրամատէրերի մի ընկերութիւն դիտաւորութիւն ունի Գօրու գաւառում բանալ շաքարի գործարան: Գործարան շինելու տեղը ընտրված է տեղական կալուածատէրերից մէկի կալուածքը, որ գտնվում է երկաթուղու մօտ և ուր առատ է ճակնդեղը, որը այստեղ պարունակում է 2% աւելի շաքար, քան արևելեան Ռուսաստանում: Այդ ձեռնարկութեանը, ասում է լրագիրը, չէ կարելի համակրութեամբ չը վերաբերվել, որովհետև այդ ձեռնարկութիւնը, ինքն իրան հասկանալի է, որ կէժանացնի շաքարը և մատչելի կը դարձնի աղքատ դասակարգին:

—

Ստացանք Պիատիգօրսկից 20 րուբլի, պ. Ղազարոս Սվէչնիկօվից, որ ստորագրութեամբ է հաւաքված պ. Րաֆֆիի յոբելեանի առիթով: Հէնց որ ստանում ենք այդ նպատակով փողեր, անմիջապէս հասցնում ենք ուր հարկն է:

—

Լրագիրների մէջ կարդում ենք, որ գաւառական մասնաւոր թատրօնների մի քանի տէրերը նորերումս դիմեցին կառավարութեանը՝ միջնորդելով վերացնել այն ժամանակաւոր կանոնները, որոնցով արգելված են ռուս թատրօնական ներկայացումները մեծ պասի ժամանակ: Իրանց խընդիրքների մէջ թատրօնական անտրպրէնիօրները մատնացոյց են անում այն բանի վրա, որ ամբողջ մեծ պասի ընթացքում թատրօնների բեմի վրա յայտնվում են զանազան օտարազգի ձեռնածուներ և դերասաններ, իսկ ռուս դերասանները զրկված են իրանց ապրուստը հայթայթելու միջոցից:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 յունվարի: Երէկ Նոցա կայսերական Մեծութիւնները բարեհաճեցին այցելել կադէտների առաջին կորպուսը: Այցելելով զանազան սենեակներ Թագաւորը ներկայ էր աշխարհագրութեան դասին, Թագուհին ֆրանսերէն և գերմաներէն լեզուների դասին: Այնուհետև դահլիճի մէջ կադէտները երգեցին ժողովրդական հիմը: Եկեղեցին այցելելուց յետոյ Նոցա Մեծութիւնները անցան շարքով կանգնած կադէտների առաջ, որոնք ուղեկցում էին Նոցա Մեծութիւններին միաձայն սրտանց ուռայով: Գնալու ժամանակ Թագաւորը հրամայեց երեք օրով արձակել կադէտներին և յայտնեց իր կատարեալ բաւականութիւնը: Ռուսաց առևտրին և արդիւնաբերութեանը հովանաւորող ընկերութիւնը որոշեց՝ խնդրել, որ երկաթուղիների գլխաւոր ընկերութեան մշակած նոր տարիֆը Նիկօլաեվսկի երկաթուղու համար մերժվի և ընդունվի 1867 թուականի տարիֆը, փոքրացնելով տեղափոխութեան վճարը այն ապրանքների հանը... բայց բաղդաւորապէս այդ ժամանակ մտաւ Վանէս ապերը մի քանի անձանց ուղեկցութեամբ:

քերը նրանն դնելով, հեռացան չէմքի մօտ: Ծերերը և աւելի հասակաւորները ընդհակառակը շարունակում էին նստել իրանց տեղերում, ձգելով նորեկ հիւրի վրա մի ինչ որ է մեծահոգութեան հայեացք: Մթաչեանի երեսով անցաւ մի ժպիտ, երբ նա տեսաւ ծալապատիկ նստոտածներին: Նա մօտեցաւ նրանց և, գլուխ տալով, բարևեց բոլորին: «Հրամայեցէք այստեղ... Նըստեցէք, շնորհ բերէք այստեղ...» լսվում էին զանազան կողմերից: Այդ րոպէին ներս մտնող տանուտէր Պօղոսը նստացրեց նրան փափուկ դօշակի վրա, որի համար շատ անյարմար և անհանգիստ էր այդպիսի դիրք ընդունելը, բայց ոչինչ չէր կարելի անել. սենեակում մի հատ աթոռ չը կար և նա ճարահատեալ պիտի լռէր:

Ծերերից մի քանիսները փոքր ինչ չփոթվեցան և, մրթմրթալով, միմեանց ծածկաբար հասկացնում էին, որ երիտասարդ ուսուցիչը շատ անքաղաքավարի է երևում, որովհետև նա, ինչպէս պատշաճ է խելօք և բարեկիրթ երիտասարդին, պարտաւոր էր բարևելիս համբուրել նոցա ձեռքերը, բայց միւսները պաշտպանում էին նրան, ասելով, որ նա ռուսաց դպրոցում է աւարտել իր ուսումը, իսկ այնտեղ այդպիսի բաներ չեն սովորեցնում:

—Հըմ, վարժապետ, ներողութիւն, պատժօլուստա, որ ճաշը մի քիչ կուշանայ. սպասում ենք Վանէս ապօրը... մեր գիւղի ամենախելօք և բան հասկացող մարդն է նա:

—Ոչինչ, ո՛չինչ, պ. Պօղոս. ինձ համար մի և նոյնն է, պատասխանեց Մթաչեանը:

—Այժմ յոյս ունենք, որ դպրոցը կը բարեկարգվի քո հոգացողութեամբ և դու կը տանես քո ծառայութիւնը համեստութեամբ և խոնարհութեամբ, որ մենք էլ քեզ սիրենք ու պատւենք, ասաց հիւրերից մէկը, որը ունէր մի անճոռնի քիթ և ճիշտ Գօգօլի Սօբակևիչն էր, դառնալով դէպի ուսուցիչը:

—Ձեր սիրելը ու պատւելը աւելորդ է, իսկ ես կը կատարեմ իմ պարտաւորութիւնները, ինչպէս հարկն է...

—Ա՛յ, այդպէս: Երեխաները շատ չար են. պէտք է նրանց անդադար ծեծես, որ կարողանաս մարդ շինել, իմացա՞ք, ասեց մի ուրիշը:

—Դուք, պարո՛ն, այնքանը պիտի 'ի նկատի ունենաք, սկսեց Մթաչեանը, որ ծեծը երեխային տանում է դէպի աւելի վատը, քան թէ լաւը: Դուք, ներողութիւն, եթէ ծանօթ էք մանկավարժութեան կանոններին ու նրա պահանջներին, լաւ պիտի իմանաք, որ ծեծը և ֆիզիքական տանջանքները հակառակ են երեխայի բնական ձգտումներին. Նրան ծեծելով, դուք բոլորովին կը բթացնէք նրա ընդունակութիւնները և կը շինէք նրան բոլորովին անպէտք: Ներկայումս, երբ կուլտուրայի զարգացման ասպարէզ...

—Վարժապետ, այդքան էլ գրաբար մի խօսէք. այնպէս խօսեցէք, որ մենք էլ հասկանանք, մէջ ընկաւ մեծաքիթ մարդը:

—Վարժապետի ասածը բոլորովին ճշմարիտ է, ասեց Պօղոսը, թէև ոչինչ չէր հասկացել նրա ասածից, այլ այդպէս վարվելով, նա կամենում էր պատւել Մթաչեանին:—Հօրէս, կը գայ Վանէս ապերը և դու նրա հետ ինչ ուզես խօսիր. նա շատ խելօք, մտած և դուրս եկած մարդ է և նմանը չը կայ այստեղ:

—Վանէսը լաւ կը գնահատի սրա գիտութիւնը, մենք չենք կարող, ասեց ծերունիներից մէկը իր հարևանին:

—Կարելի է մինչև այժմս ձեր երեխաներին ուսումնարանում ծեծում էին մի որ և է պակասութիւն գտնելիս, իսկ ես ասում եմ, որ այդպիսի բթացնող և ախական գործիքով հարկաւոր չէ պատժել նրանց, այլ պէտք է աշխատել խօսքով նրանց հասկացնել իրանց բարոյական թերութիւնները և այդ ճանապարհով միայն նրանց սովորել ուղղվելու:

Եւ Մթաչեանը սկսեց թուել մի առ մի մանկավարժութեան կանոնները, սկսեց պախարակել գիւղում մինչև այդ օրը եղած կարգը, յարձակվել տէր Եփրեմի դասատւութեան սիստեմայի վրա, զանազան փաստերով հաստատել իր ասածները...

Հասարակութիւնը գլուխը կոր՝ լսում էր նըրան ուշադրութեամբ, առանց բան հասկանալու:

Նա աւելի և աւելի տաքանում էր, ինչքան նրա այժը թոյլ կը տար, պարզել ազէտ ամբոխին մանկավարժութեան պատմական զարգացումը, առաջ բերել նրա նշանաւոր ներկայացուցիչների գործունէութիւ-

III.

Թէ փոքր թէ մեծ, Վանէսի գալուց, տեղից բարձրացան և բարևեցին նրան, բացի Մթաչեանից, որը շարունակում էր անշարժ իր տեղը նստել և որին մօտենալով, տանուտէր Պօղոսը ասեց, որ տեղից վեր կենայ և գնա բարևէ Վանէս ապերին, իսկ ուսուցիչը, որին շատ օտարոտի էր թւում այդպիսի վարմունքը, որովհետև նա երբեք չէր շրջել այդպիսի հասարակութեան մէջ, պատասխանեց, որ նա անձամբ ծանօթ չէ պ. Վանէսի հետ և ուրախութեամբ կը ծանօթանայ, եթէ միայն Պօղոսը կը միջնորդէ դրան: Տանուտէրը տարաւ ուսուցչին Վանէսի մօտ և, դառնալով դէպի առաջինը, ասեց. «ահա՛, սա մեր Վանէս ապերն է»: Մթաչեանը մի ինչ որ է քթի տակին մրթմրթալով ռուսերէն լեզուով, ձեռք տուեց նրան և ապա, հեռանալով նստեց իր տեղը:

Այդ րոպէին տանեցիք խալիչաների վրա փռեցին սփռոցը և սկսեցին բերել զանազան ուտելիքներ:

—Հրամայեցէք, նստեցէք, պատրաստ է ճաշը, ասեց Պօղոսը:

Ամենալաւ տեղը ի հարկէ բռնեց Վանէսը, և սրան դէմ ու դէմ, սփռոցի հակառակ կողմում,

մար, որոնց գները ընկել են, և չը բարձրացնելով տեղափոխութեան վճարը 1867 թուականի տարիֆից այն ապրանքների համար, որոնցից այժմ փոքր վճար է վերցվում: Ընկերութիւնը հարկաւոր համարեց նոյնպէս, որ բեռների քանակութեան մեծանալուն կից տարիֆը փոքրացվի, որ մի առանձին հիմնարկութիւն ընկերութեան ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ քննէ և հաստատէ երկաթուղու տարիֆը, չը սպասելով կառավարութեան հաստատմանը ընդհանուր տարիֆի համար և որ հայրենական արդիւնաբերութիւնը հովանաւորվի:

ՓԱՐԻԶ, 20 յունվարի: Պատգամաւորների ժողովի մէջ վիճաբանութիւններ սկսվեցան տնտեսական դժուարութիւնների և բանուորների կարիքների մասին: Այդ հարցի առիթով մինիստր-նախագահը խօսում էր երկու նիստերի ընթացքում: Մինիստրի խօսքերի համեմատ դժուարութիւնների չափը չափազանցրած է, բայց նրանց գոյութիւնը անկասկածելի է, մանաւանդ շինութիւնների բաժնի վերաբերութեամբ: Դա շինութիւնների անդրի հետևանքն է: Կառավարութիւնը կօգնէ իր կարողութեան չափ, սկսելով հասարակական աշխատանքներ, բայց կառավարութեան դերը այդ գործի մէջ սահմանափակ է: Նա կարող է ուղղել միայն մի քանի անհարթութիւններ և բանուորներին կատարեալ ազատութիւն տալ աշխատանքի վարձի ու ընկերութիւնների կազմակերպութեան հարցերի քննութեան համար: Մինիստրը չէ համակրում նոյնպէս յայտնի պահանջին օտար բանուորներին Ֆրանսիայից արտաքսելու մասին իբրև վտանգաւոր մրցողներին: Մինիստրին պատասխանեց արմատական կուսակցութեան առաջնորդ Կլեմանսօ, որ պաշտպանում էր պետութեան միջամտութեան անհրաժեշտութիւնը: Կլեմանսօի կարծիքով, պետութիւնը պէտք է պաշտպանէ թոյլերին զօրեղների դէմ, պէտք է աւելի լաւ դասաւորէ հարկերը, փոքրացնէ ծախսերը և գործածութեան առարկաների հարկը փոխարինէ եկամուտների համեմատ հարկով:

ՕՄՍԿ, 20 յունվարի: Ստէպնօի մասնաժողովը սկսեց տպագրել իր գրութիւնները դատաստանական և զեմստվօի կազմակերպութեան մասին Ստէպնօի գեներալ-նահանգապետութեան սահմաններում:

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՎ, 20 յունվարի: Նովօ-Մոսկովսկի գաւառի կալուածատէր Ժդանօվ ծախեց գիւղացիներին իր հողերը գիւղական բանկի միջնորդութեամբ 30 րուբլով իւրաքանչիւր դեսեատինը, սկզբնական գնահատութիւնից աւելի ցած: Մի և նոյն ժամանակ Ժդանօվ գիւղացիներին 400 ր. տուեց բանկին առաջին կիսամեակի տոկոսները վճարելու համար:

ՎՕԼՕԳԴԱ, 20 յունվարի: Այսօր նահանգական զեմստվօի ժողովը ներկայութեամբ պետական մինիստրութեան կողմից ուղարկված Ռուսաստանի հիւսիսի ճահիճները ուսումնասիրող և ցամաքեցնող արշաւանքի առաջնորդ Աւգուստինօվիչի որոշեց. նահանգի մէջ գտնված 2 միլիօն դեսիատին ճահիճներից այս տարի սկսել ցամաքեցնել 22,435 դեսեատին Վօլօգդայի մօտ մասնակցութեամբ գանձարանի այն չափով, որքան այդտեղ պետութիւնը ճահիճներ ունի և գանձարանից նշանակելով աշխատանքների համար հարկաւոր գումարը:

ՓԱՐԻԶ, 20 յունվարի: Նոր փոխառութիւնը կը հրատարակվի 350 միլիօն ֆրանկ գումարի և կեղծ ստորագրութեան առաջն առնելու և ստորագրութեան ճշդութիւնը ապահովելու համար կրեդիտային մեծ հիմնարկութիւններին թոյլ չի տրվի ստորագրութեան ժամանակ ներկայացնել ստորագրողների անուանական ցուցակները: Ստորագրական գումարի ամբողջապէս վճարելը չի թոյլ տրվի և կը նշանակվեն յաջորդական մուծքեր երկար ժամանակամիջոցների վրա բաժանված: Լուրերը Ֆրանսիացիների երկրորդ անաջող յարձակման մասին Բակնինգի վրա պաշտօնապէս հերքվում են: Պէրլաշէզ գերեզմանատան մօտ մեծ հրդեհ կար, որ զրկեց բնակարանից մօտ 100 ընտանիքներին: Իշխան Նապօլէօն ընդունելով բօնապարտեան կուսակցութեան հաւատարմատարներին, յայտնեց, թէ հասել է ժամանակը, որ այդ կուսակցութիւնը սկսէ օրինաւոր բայց յամառ ցոյցեր: Մի և նոյն ժամանակ վճռված է գումարել փետրվարի 5-ին բօնապարտեան մեծ ժողով:

ԿԱՅԻՐԷ, 20 յունվարի: Գեներալ Գօրդօն գրաւոր կերպով պահանջեց սուտ մարգարէից, որ նա արձակէ Խարտում գերված եւրոպացիներին: Բէկկէր-փաշա, հետազօտութիւններ անելով, ջարդեց սուտ մարգարէի կուսակից Օսմանին: Դինգու, Սինկատ և Տօկկեր դեռ ևս եգիպտացիների ձեռքին են, բայց Սինկատի դրութիւնը, որի պաշարները վերջացել են, անյուսալի է համարվում:

ՎԻԵՆՆԱ, 20 յունվարի: Բացառական միջոցների հիման վրա անցեալ գիշեր այստեղ կալանաւորված են բազմաթիւ բանուորներ և շատ անձինք էլ արտաքսված են քաղաքից:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 յունվարի: Պետական բանկի $5^0/_0$ տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 96 ր. 62 կ., երկրորդ 94 ր. 50 կ., երրորդ 94 ր. 62 կ., չորրորդ 94 ր. 50 կ., հինգերորդ 94 ր. 75 կ., ներքին $5^0/_0$ առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 215 ր. 25 կ., երկրորդ 211 ր. 75 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 92 ր. 37 կ., երկրորդ 92 ր. 62 կ., երրորդ 92 ր. 62 կ., ոսկի 8 ր. 43 կոպ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ $23^{11}/_{32}$ պէնս, ռուսաց 100 րուբլ Համբուրգի վրա վրա $198^5/_8$ մարկ, Փարիզի վրա 245 ֆրանկ: Բօրսայի տրամադրութիւնը աւելի ամուր է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 յունվարի: Հրատարակված է պետական խորհրդի վճիռը, որով որոշվում է մաքրված սպիրտը արտասահման տանելու ժամանակ վերցնել $6^0/_0$ սպիրտի քանակութիւնից, որի ամրութիւնը 95^0/ պակաս չէ, իսկ մաքրված կամ բնական սպիրտից 95^0ից փոքր ամրութեան վերցնել $3^0/_0$: Սպիրտի այդ քանակութիւնից ակցիզ չէ վերցվում: "С. Петерб. Вѣд." լրագիրը հաղորդում է, որ Կաշգարից և Իգլյան երկրից գրում են այն ճնշման մասին, որին ենթարկում են մեր առևտուրը չինացիները: Դաշնագրի համեմատ Կաշգարի կողմերում ռուս վաճառականներին թողնում են միայն Կաշգար քաղաքը, իսկ Իգլյան երկիրը թոյլ չէ տրված թէկ տանել ռուսաց երկրներից: Կուլջայի և միւս քաղաքների մէջ կան չինական և անգլիական ապրանքներ և վնասում են ռուսաց առևտրին և արդիւնաբերութեանը: Չինացիները նորոգում են իրանց նախկին ամրոցները և կառուցանում են նորերը: Զեմստվօների ժողովների բազմաթիւ խնդիրքները արհեստական նոր ուսումնարանների բացման մասին համակրութեամբ ընդունվում են կառավարչական շրջանների մէջ: Վճռված է նպաստել արհեստների գիտութիւնների տարածմանը:

ՕԴԷՍՍԱ, 21 յունվարի: Հացի առևտրի մէջ սկսում են երևան գալ սնանկութեան դէպքեր. գործակալ Կլէյման դադարեցրեց հատուցումները 153,000 րուբլ գումարի իր Բալտեան գործակալներին:

ՎԱՐՇԱՎԱ, 21 յունվարի: "Варшавскій Дневникъ" լրագիրը առաջնորդող յօդուածով ապացուցանում է այստեղի ինտելիգենցիայի մէջ ռուսաց լեզուի աւելի ուժեղ տարածման անհրաժեշտութիւնը:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 յունվարի: Ուրբաթ, ձմերային պալատի մէջ կայացաւ պալատական երկրորդ բալ. հրաւիրվածները 780 հոգի էին: Պարում էին կօնցերտային դահլիճի մէջ: Ընթրիքը պատրաստված էր Նիկոլաևսկի դահլիճի մէջ: Բալը վերջացաւ գիշերվայ $2^1/_2$ ժամին: Թագաւոր կայսրը ուրբաթ օրը այցելեց կայսերական գլխաւոր բանակի հրամանատար գեներալ-ադիւտանտ Րիխտերին, որ հիւանդ է կողքի ցաւով յունվարի 18-ին սահնակից ընկնելու ժամանակ: Հրատարակված են կանօններ Ռուսաստանից արտասահման գինի, սպիրտ և այլ ոգելից ըմպելիքներ ուղարկելու մասին: Պրիօրօվի և նրա ընկերների ինտենդանտային գործը կը քննվի Ս. Պետերբուրգի զինուորական նահանգական դատարանի մէջ յունվարի 26-ին: Լուր է ստացված, որ Մոսկվայի մէջ վախճանվեցաւ ադնդաւորների արքեպիսկոպոս Կօնօն: „Новое Время" լրագիրը հաղորդում է, որ պետական տնտեսութեան բաժնի մէջ նորերումս քննված հարցը էլէվատօրների մասին վճռված է ռուս-ամերիկական ընկերութեան համար նպաստաւոր մտքով: „С. Петерб. Вѣд." լրագիրը հաղորդում է, որ ռուս-չինական սահմանական գծի որոշելը ուշանում է: Սիմիրէչենսկի շրջանի սահմանագծերը վերջացրած են, բայց Ֆերգանի կողմից աշխատանքները ընդհատված են չինական հաւատարմատարի շնորհիւ, որ պահանջում է սահմանագիծը անցկացնել դէպի արևմուտք Չիմանծի ամրոցից: Չինական Կուլջայի մէջ խստութեամբ են քննում ռուսաց ճանապարհորդների անցագիրները:

ՕԴԷՍՍԱ, 22 յունվարի: Ռուսաց շոգենաւային ընկերութիւնը վճռեց գարունքին ուղարկել Չինաստան երկու շոգենաւի տեղ միայն մէկը:

ԿՈՒՐՍԿ, 22 յունվարի: Նահանգական ազնուականների ժողովը որոշեց՝ խնդրել Թագաւոր կայսրից պահպանել ազնուական-

---

նստեց Մթաչեանը, իսկ միւսները՝ տեղաւորվեցին նրանց չուրջը:

Նախ հիւրերը խմեցին մի մի բաժակ օղի: Մթաչեանը իր ախորժակը բանալու համար խնդրեց մի բաժակ: Այդ ժամանակ հիւրերից մէկը, ծնկով խփելով իր հարևանին, մատը կծեց և ծածկաբար ցոյց տուեց ուսուցչի վրա. նրանք սաստիկ ատում էին այն երիտասարդին, որը գործ էր ածում խմիչքներ, այն էլ օղի և իրանից աւելի հասակաւոր մարդկանց ներկայութեամբ: Ծերերից չատերը ևս ձգեցին խեղճ Մթաչեանի վրա մի արհամարհական հայեացք, բայց վերջինը այդ չէր նկատում և շարունակում էր ուտել և խմել:

—Դու ո՞րտեղ ես վերջացրել ուսումդ, հարցրեց, վերջապէս, Վանէսը, գինու բաժակը դատարկելով:

—Ս. քաղաքի բէմական դպրոցում, պատասխանեց ուսուցիչը, նմանապէս գլխին քաշելով գինու թասը:

—Ուրախական չէօղը չատ լաւ դատ է: Աստուած քեզ խելք, շնորհք, իմաստութիւն պարգևէ, որ կարողանաս քո հոգևոր պաշտօնը ճշտութեամբ կատարել: Լէր խոհեմ, մեծերիդ առաջ հնազանդ, համեստ և, շարունակեց Վանէսը, գլխաւորն այն է, որ մեր առաջվայ քիմար (Տէր ողորմեա. նա էլ մեռած է) ուսուցչի պէս էլ զանազան գաղէթներում գիւղի ժողովրդի դէմ ոչինչ չը գրես...

—Պարո՛ն Վանէս, նախ կը խնդրեմ ինձ չը տալ այդպիսի քարոզներ. ես ինքս լաւ եմ ճանաչում իմ պարտաւորութիւնները և երկրորդ, եթէ ես կը նկատեմ, որ հասարակութիւնը անտարբեր կը վերաբերվի իր գործին, հարկադրված կը լինեմ լրագրութեան միջոցով երևան հանել նրա թերութիւնները և դա... ամէն մի ազնիւ մարդու պարտաւորութիւնն է:

—Ո՛չ, ո՛չ, դու ինձ լսիր: Այդ գաղէթները կամ լրագիրները անբարոյականացնող են: Սուտ տեղից մէջերը խօսքերով լքնում են և ժողովրդին խայտառակում. աւելի լաւ չէ, որ դրանք չը լինեն, քան թէ լինեն: Մթաչեանը չը կարողացաւ զսպել իր ծիծաղը, լսելով այդպիսի դատողութիւն և սկսեց քննել մամուլի նշանակութիւնը հասարակութեան մէջ, լուսաբանել նրա բարի ազդեցութիւնը ժողովրդի կեանքի վրա: Նա մի և նոյն ժամանակը յայտնում էր, որ ի հարկէ լինում են և յետադէմ մամուլներ, որոնք, եթէ չեն ծռում, գոնէ աշխատում են ծռել հասարակութեանը ուղիղ ճանապարհից...

—Է՛յ, տեսնում ես. մեր Վանէս ապէրը ամենայն ինչից տեղեկութիւններ ունի, ասեց մի երիտասարդ իր ընկերոջ ականջին—վարժապետից լաւ է հաղարապատիկ...

—Վանէս ապօր տունը չը քանդուի. նրա անդը ծով կը տայ. մինչև նրա գալը, տեսնո՞ւմ էիր, ոչ ոք չէր համարձակվում ուսուցչի հետ խօսել, իսկ Վանէս ապէրը տեսար ինչ օյին դրաւ նրա գլխին, ասեց միւսը:

—Հէնց բոլոր լրագիրները վնասակար են, ասեց վճռողաբար Վանէսը:

—Շատ սխալ էք, ասաց Մթաչեանը, այժմ միայն հասկանալով թէ ում հետ գործ ունի:

—Ո՞վ: Ե՞ս: Հ՛մմմ. դու աւելի լաւ է լսիր այն, ինչ որ ես կասեմ: Իմ խրատները քեզ կօգնեն և...

Մթաչեանը, այս լսելով, բարկութիւնից կարմրեց:

—Պարոն, դուք, վերջապէս, չօչափում էք իմ պատիւը, ասեց նա լուրջ եղանակով:

—Ես քեզ չեմ ասում խօմ, թէ քեզ չեն պատուի, սկսեց Վանէսը, ուսուցչին չը հասկանալով—ինչո՞ւ: Բոլորքեանք այստեղ պատրաստ են միշտ քեզ պատուել: Ամենքիս դուռը քեզ համար բաց է, ուրախութեամբ և սիրով քեզ կընդունենք: Միայն դու էլ պիտի ջերմեռանդ լինես քո գործին, որ լաւ անուն թողնելով, ապագայ սերունդի համար օրինակ դառնաս: Եթէ չես յարգի քեզանից մեծերին, կը հակառակվես նրանց, դու լաւ օր չես տեսնի աշխարհիս երեսին, իսկ եթէ դու նրանց միշտ կը պատուես, ա՛յ, ինչպէս տիրացու Յովհաննէսը, որից ի հարկէ դու շատ բարձր ես գիտութեամբ, բայց ջահիլ և անփորձ ես, այն ժամանակ քեզ բոլորքեանք ի սրտէ կը սիրեն, ինչպէս իրանց որդուն...

Մթաչեանի շրթունքները կապտեցան կատաղութիւնից, աչքերը վառվեցան կրակով, բայց նա ոչինչ չը պատասխանեց, ի նկատի առնելով այն հասարակութեան զարգացման աստիճանը, որի մէջ նա այժմ պտտում էր:

Հիւրերը մոռացան Մթաչեանի ասածները: Այժմ նրանց գրաւեց Վանէսի պերճախօսութիւնը և նրանք զարմանում էին վերջինի գեղեցիկ խրատների վրա միմեանց նայելով, և «փա՜հ, փա՜հ» անելով յայտնում էին միմեանց, թէ նրա ասած խօսքերը ոսկու գին ունեն և թէ վարժապետը այստեղ բաւականի բան սովորեց նրանից:

—Այս վերջին թասը, եզրափակեց իր ճառը Վանէսը, կը խմենք մեր սիրելի վարժապետի կենացը, կը ցանկանանք, որ երկնային Տէրը, Յիսուս Քրիստոս—ամենեցունց փրկիչը տայ նրան իմաստութիւն, որպէս զի նա կարողանայ լաւ կատարել իր պաշտօնը և պարգևէ նրան երկար, երջանիկ, ուրախ և զուարթ կեանք այս աշխարհում, իսկ այն աշխարհում... թող նա անմեղ հրեշտակների չարքը ընկնի: Ամէն: Գինու բաժակները արագութեամբ դատարկվեցան. բոլորքեանք խմեցին նորեկ ուսուցչի կենացը և վեր կացան իրանց տեղերից:

Միւս օրը առաւօտեան Մթաչեանի սենեակը դատարկ էր: Մի րոպէում ամբողջ գիւղում տարածուեցաւ լուր, թէ վարժապետը փախել է և ճշմարիտ է. նա փախել էր քաղաք այդ, նրա համար օտարոտի, հասարակութիւնից:

Այդ օրը երեկոյեան, եկեղեցու բակում Վանէսը, խօսելով վարժապետի մասին իր բարեկամներին հետ, ասաց. «հէնց սկզբից այդ բալամը ինձ յիմար էր երևում»:

Լեոն Աթաբէկեանց

ների անտեսութիւնը և երկրագործութիւնը, երկարատև կրեդիտ նշանակելով և հրամայելով ընդունել աղնուականների սօլօմուր-հակները առևտրականների նման երկու ստորագրութիւններով: Նոյնպէս խնդրել տալ աղնուականներին պետութեան սեփականութիւն դարձած այն կալուածքները, որոնք նշանակված չեն տոհմական գրքերի մէջ:

ՏԱՇԿԵՆՏ, 22 յունվարի: Գեներալ Չեռնեաեվ Ս. Պետերբուրգ ուղևորվեցաւ:

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 22 յունվարի: Սենատին մի օրինագիծ ներկայացվեցաւ, որի համեմատ օտար պետութիւնների կեղծ դրամաթղթեր շինելը արգելվում է և կեղծողները պատժվում են:

ԲԵՐԼԻՆ, 22 յունվարի: Ռուսաստանից խոզերի Պօզնան տանելը նորից թոյլ է տըւած:

ՓԱՐԻԶ, 22 յունվարի: Պատգամաւորների ժողովը հաստատեց կառավարութեան ընդունած առաջարկութիւնը հերթական գործերին անցնելու մասին, որով վճռվում է շարունակել կառավարութեան սկսած վերանորոգութիւնները և քննել բոլոր առաջարկութիւնները բանւորների դրութիւնը բարւոքելու մասին: Այնուհետև մինիստր-նախագահի կարծիքի հակառակ ժողովը ընդունեց Կլէմանսօի առաջարկութիւնը պարլամենտական մի մասնաժողով նշանակելու մասին արդիւնաբերութեան և երկրագործութեան դրութիւնը հետազօտելու համար: Այսօր վախճանվեցաւ բօնապարտեան կուսակցութեան գործիչներից մէկը՝ Նապօլէօն III-ի նախկին մինիստր Րուէր:

ՍՕՖԻԱ, 23 յունվարի: "Bolgarie„ լրագրի խմբագրին և Գօլօվին և Պօպօվ ռուսահպատակներին հրամայած է հեռանալ Բօլգարիայից:

ԿԱՅԻՐԷ, 23 յունվարի: Գեներալ Գօրդօն հասաւ Կօրէսկօ և ուղևորվեցաւ անապատը: Նա յոյս ունի 5 օրից յետոյ Բէրբէր հասնել: Բեկկեր-փաշա զօրեղ հետապօտութիւն գործեց և թշնամին փախաւ դէպի հարաւ, հալածուելով հեծելազօրքից, որ նրան կորցնել տուեց մի քանի հարիւր մարդ սպանվածներով:

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴԵՐԲԵՆԴԻ հայոց ուսումնարանի համար պահանջւում են երկու **ՎԱՐԺԱՊԵՏՆԵՐ**, մէկը հայոց լեզուի համար, միւսը ռուսաց լեզուի համար: Պայմանների մասին դիմել պ. Րաֆֆիին:

4—5

ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

(ԿՈՒԿԻԱ, ՎՈՐՈՆՑՕՎԻ ԱՐՁԱՆԻ ՀԱՆԴԷՊ(

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԸ ԱՄԵՆ ՕՐ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ԵՆ:

Ունի սենեակներ հիւանդների և ծննդկանների համար, օրական 2-ից մինչև 4 մանէթ և ամսական 50-ից մինչև 100 մանէթ վարձով: Երթևեկ հիւանդները վճարում են խորհրդի համար 50 կ.: Հիւանդանոցի բոլոր բժիշկների համախորհրդի (կօնսիլիում) համար 3 մանէթ, չքաւորները անվճար:

Հիւանդները ամեն օր ընդունվում են.

Առաւօտեան՝ 9—12 ժամ, ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—վիրաբուժական, վեներական և ատամի ցաւերի համար:

ն 10—$10^1/_2$ ժ. ՐՈՒԴԿՕՎՍԿԻ—մանկական, ներքին և կանանց ցաւերի:

10—11 ժ. (կիրակի, չորեքշաբթի և ուրբաթ) ՐԷՅԽ—աչքացաւի:

$11^1/_2$—$12^1/_2$ ժ. (երկուշաբթի), ԲԱԲԱՅԵԱՆ—ներքին և ջղային ցաւերի:

Երեկոյեան՝ $5^1/_2$—$6^1/_2$ ժ.—ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—ամեն օր:

ԲԱԲԱՅԵԱՆ և ՐՈՒԴԿՕՎՍԿԻ—չորեքշաբթի և շաբաթ:

Համախորհուրդ (հիւանդանոցի բոլոր բժիշկների)—չորեքշաբթի և շաբաթ—$6^1/_2$—$7^1/_2$ ժամը երեկոյեան:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ (բնակվում է նոյն հիւանդանոցում):

ԵՐԿԱԹԻ ԳՆԻ ՊԱԿԱՍԵԼՈՒ ՊԱՏՃԱՌՈՎ 10 % զիջումն է անվում ամեն տեսակ երկաթի մահճակալների համար, որոնք արդէն ծախվում են 25% էժան, քան որ և է տեղ **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ**: Նոյն տեղը ստացված է մեծ քանակութեամբ ամենաառաջին տեսակ ֆու-չու-ֆու թէյ առաջին հունձի 2 րուբլ ֆունտը մաքուր թէյի, առանց թղթի: Այդ թէյն ծախվում է ամեն տեղ 3-ից մինչև չորս րուբլի: Շորերի առևտուրը վերջացնելու պատճառով, կանանց դօլմանները և այլ շորեր ծախվում են 20% զիջումով:

9—10

ՍԱՊՕՆ

Գլիցերինի, նշէ, վարդի, կարբօլեան, լատուշի, բրնձի և այլն մեծ քանակութեամբ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ: Նոյն տեղը օդէկօլօն և տուալէտի ուրիշ պատկանելիքներ 25% էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

13—13

Յայտնի և տաղանդաւոր բանաստեղծ ՍԷՅԱՏԻ (կապիտան Պետրոս-բէգ Մաստաթեանց) ընտիր բայց անտիպ մնացած բանաստեղծութիւնները փոշու տակից և կորստեան ճանապարհից ազատելու համար հատորներով հետզհետէ լոյս աշխարհ պիտի հանեմ: Ամենայն ինչ պատրաստ շուտով մամուլի տակ կը մտնէ իմ սեպհական տպարանում արագատիպ մեքենայով: Առայժմ կը տպվի երեք հատորիկը միասին, կանխիկ բաժանորդագրվողների համար մի րուբլի. տպագրվելուց յետոյ գինը կը բարձրանայ:

Ցանկացողները թող շուտով մեզ հասցնեն իրանց բաժանորդագինը հետևեալ հասցէով.

Въ Баку. Въ типографію Александра К. Касабова.

Ա. Ղասաբեանց:

20—20

КЁЛЕРСКАЯ
УКСУСНАЯ ЭССЕНЦІЯ.

50—50

КАВКАЗСКІЙ АДРЕСЪ КАЛЕНДАРЬ

Съ картою Кавказа продается во всѣхъ книжныхъ магазинахъ Тифлиса по 1 р. 50 к. За пересылку во всѣ города имперіи по 25 коп.

2—5

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

„Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ."

Երկուշաբթի, 16-ին յունվարի հասաւ ՓՕԹԻ **ԱՐՄԵՆԻԱ (L'ARMÉNIE)** շոգենաւը, որի նաւապետն է ԴԻՒՇԷՆ (Duchesne).

Տեղեկութիւնների համար դիմել ընկերութեան ագէնտներին. ՓՕԹԻՈՒՄ պ. Գարանիօնին, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պ. Րընօին, Արծրունու գալլէրէում № 194.

5.

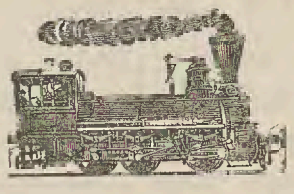

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԳՆԱՑՔՆԵՐ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՆԵՐԻ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԲԱԹՈՒՄԻ ԵՒ ԲԱԳՈՒԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ.	ժամ. րոպէ.		ժամ. րոպէ.	ժամ. րոպէ.
Բաթում. .	—	8— „ առ.	Բագու. . .	—	10—23 առ.
Սամտրեդի.	12— 2	12—18	Գանձակ . .	12—20	12—48 գիշ.
Րիօն . . .	1— 9	1—22	Թիֆլիս . .	7—49	8—31 առ.
Սուրամ . .	6— 8	6—11 երեկ.	Գօրի . . .	10—56	11— „
Միխայլօվօ.	6—23	6—33	Միխայլօվօ.	12—26	12—46
Գօրի . . .	7—53	8— 2	Սուրամ . .	12—58	1— 1
Թիֆլիս . .	10—25	11—11	Րիօն . . .	5—54	6— 9 երեկ.
Գանձակ . .	6—20	6—39 առ.	Սամտրեդի.	7— „	7—20
Բագու. . .	8— 8 երեկ.	—	Բաթում. .	11—21 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ և ՍՈՒՐԱՄԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ		ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ
Սուրամ. . .	—	1—38 գիշեր	Թիֆլիս . .	—	3—11
Միխայլօվօ .	1—50	2— 5	Գօրի. . . .	6—30 երեկ.	6—41
Գօրի	4— 6	4—30	Միխայլօվօ .	8—41	8—56
Թիֆլիս. . .	8—առաւ.	—	Սուրամ. . .	9— 8 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ՍԱՄՏՐԵԴԻԻ և ՓՕԹԻԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ		ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ
Փօթի. . . .	—	8—45 առ.	Սամտրեդի .	—	7—30 երեկ.
Սամտրեդի .	11—39 առ.	—	Փօթի. . . .	10—24 երեկ.	—

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

на **1884** годъ

НА БОЛЬШУЮ ЕЖЕДНЕВНУЮ, ПОЛИТИЧЕСКУЮ, ОБЩЕСТВЕННУЮ И ЛИТЕРАТУРНУЮ ГАЗЕТУ

„РУССКІЙ КУРЬЕРЪ"

ГОДЪ ПЯТЫЙ.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ:

Съ доставкою въ Москвѣ:		Съ пересылкою въ города:	
На 12 мѣс. 8 р. 50 к.	На 6 мѣс. 4 р. 50 к.	На 12 мѣс. 9 р. — к.	На 6 мѣс. 5 р. — к.
› 11 › 8 › — ›	› 5 › 3 › 90 ›	› 11 › 8 › 50 ›	› 5 › 4 › 60 ›
› 10 › 7 › 50 ›	› 4 › 3 › 25 ›	› 10 › 8 › — ›	› 4 › 3 › 70 ›
› 9 › 6 › 75 ›	› 3 › 2 › 50 ›	› 9 › 7 › 40 ›	› 3 › 2 › 75 ›
› 8 › 6 › — ›	› 2 › 1 › 90 ›	› 8 › 6 › 70 ›	› 2 › 2 › — ›
› 7 › 5 › 25 ›	› 1 › 1 › — ›	› 7 › 5 › 90 ›	› 1 › 1 › 10 ›

За границу: на 12 м. 17 р., на 6 м. 9 р., на 3 м. 5 р., на 1 м. 2 р.
Подписка принимается въ конторѣ изданія: Москва, Москворѣцкій мостъ, д. Н. П. Ланина, въ извѣстныхъ книжныхъ магазинахъ Москвы и С.-Петербурга и въ Парижѣ—Rue Clément, 4, Adam.

Гг. иногородные благоволятъ адресоваться преимущественно въ контору изданія **„РУССКІЙ КУРЬЕРЪ"**

Редакторъ-Издатель **Н. П. Ланинъ.**

(3—15—10)

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 23 Января 1884 года. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час., Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.